

FÉJA GÉZA

Vallomás Szabó Vladimírről

A harmincas évek elején találkoztam először Szabó Vladimírral, bár még nem személy szerint. Rózsadombon, egy Afonya utcai villa falán függött a képe, és valahányszor baráti látogatást tettem, a képet is meglátogattam. Úgy hallok, az ostrom idején elkallódott, de én bévül hordozom, most is látom. Ladik halad a tengeren, ráncos arcú öregasszony ül benne, talán maga az öreg Idő, vénember húzza, a tenger színe pedig hajnalzöld, az újjászülető természet, az imént felpattant rügyek és az éppen kifeszülő levelek színe. Az öregember nyugodtan halad a vízben, a víz színén és a víz felett, hasonló nyugalommal ül a csónokban az öreg Idő. A mulandóság meg a kép, szinte a bölcsesség végső szava, mindent sommázó mondata színre, mozdulatra és figurára váltva. Mintha a művész ősi rettegéseket gyúrt volna le, és biztatna, hogy ne féljünk, mert mégis és mindig van remény. Pedig akkor festette, midőn már megéltük a XX. század drámájának első felvonását, és ha ez a dráma egy időre látszólag el is csitult, csupán azért történt így, hogy nemsokára még irgalmatlanabb felvonásokat rendezzen. Szabó Vladimír érett férfikora ebben a drámában telt, és vizsgáljuk meg, hogy miként viszonylik korához? Vannak, akik a dráma jeleneteit festik, és minden becslést megérdemlő, feltétlenül rangos feladat ez. De mindig jönnek olyan alkotók is, kiket lelkiismeretük arra kötelez, hogy lássanak messzebbre, és azt ábrázolják, ami minden borzalmon túlvirágzik. A késő Adynak van egy verse, a címe: Hullá a búzaföldön. A halott katonát a havas síkon feledték:

*Elitatódik nagy csendesen
S növendékeit veri rajta át
A győzedelmes búzaszem.*

Úgy érzem, ilyesmi történik Szabó Vladimír piktúrájában. Idillt fest? Harmóniát ábrázol? Úgy lehet, de pillanatig se feledjük, hogy képein korunk nagy élet-drámájának az izgalma tér boldogabb égöv alá, és távolról sem könnyed öröm virul vásznain, de végletek nyugosznak meg, mert végletek hajolnak egymásba.

Szabó Vladimír feje, tekintete Mednyánszky László egyik férfiarcképére emlékeztet. A néhai nagy mester ezt a címet adta képének: Aki lát. Igen, aki lát, akinek a tekintete mindig lényegbe hatol, és a hordalékkal elborított, vagy egyenest elszüllyedt lényegből teremti újjá a világot. Olyan férfinak a feje ez, aki szüntelen elemekkel dolgozik, mint egykor E. T. A. Hoffmann, vagy századunk egyik legnagyobb géniusza, Bulgakov. Ezek a mesterek az életbe elegyítik az álmot, a külső valóság tisztelete mellett megadják a belső valóságnak is dukáló rangját, bátran végigélik a jelent, nem bújnak ki a nekünk rendelt időből, de szeliden, szinte önkéntelenül mindent áttemelnek az abszolút időbe. Innen ered, hogy Szabó Vladimír képei mindig többet adnak, mint amit témájuk mond. A régiségbolt régiségbolt is, illetve minden létezett és létezhető régiségboltnak, minden szenvedéllyel összehordott műgyűjteménynek sommája, de ugyanakkor figurák és sorsok hallatlan sűrűje, szinte emberi őserdeje. Ablaka gótikus katedrálisra néz, de maga a bolt is

Ehangzott a Csók Galériában rendezett gyűjteményes kiállítás megnyitójaként.

katedrális: áhitattal és Érosszal, fölfeszített Jézussal és elszánt szügyű, kihívó farú nőstényekkel, fölfelé szárnyaló s bukdácsoló angyallal, forró emberi hússal s csontkoponyával, az emberi alkotás örök elemeivel. Aki nem értette eddig a gótikába sűrített és a gótikában megnyugvó emberi drámát, a falaiba és díszéibe békült forró, vad érzékiséget, az most színről színre láthatja. Ám a pinceboltból meredek ösvény vezet fölfelé. Úgy is mondhatjuk, hogy pincelépcső, de ugyanakkor ballada is, a folklór jól ismert ösvénye a megváltó fény felé.

Ismét kérдем: vajon drámai világ ez? Inkább az ember legszebb álma az ígért földjéről, ahová tűzoszlop vezérel a pusztában. Az eredeti ember szüntelen feltámadása, a Paradicsom visszacsapó ősemléke. De nyoma sincs piktúrájában a valóságtól elszakadó absztrakciónak. Húsból, vérből, megszépülő s élő sárból teremtett világ Szabó Vladimir világa, s ha túlcsap a jelen időn, sőt önmagán, bizonyonnan a valóság túlsága árad meg, az élet sűrűsége, a lélek pattanni készülő telítettsége. Az antik életérzés támad fel, melynek nem volt szüksége metafizikára, mert az ember még a nagy, egyetemes Létben állott, s az élet meg a halál édes testvérek voltak. Örömet hirdet ez a művészet? Azt hiszem, sokkal többet: az ember otthonosságát a világban.

Szabó Vladimir Balassagyarmaton született. Balassi földjéről jött, Felvidék lábától, a magaslati légkör éthoszát kapta útravalónak, ám dél felé szeret vándorolni, délszakra, Vörösmarty délszigetének vegetációját és színeit hozza haza tápláló vigaszra. Mélyre szívta Rómát, de képein átüt Bizánc ragyogása is. Ám mást is hozott a Mediterráneumból, közelebből Hellászból: Orfeusz örökségét. Orfikus verseket írt már Goethe, Orfeuszt „fordította” a XX. század nyelvére Rilke, és ha Szabó Vladimir művészetét egyetlen szóval kellene jellemeznem, azt mondanám, hogy orfeuszi. Ezért szereti annyira a vándorénekeseket, Orfeusz rangrejtett utódait, akik visszalehelik az emberbe eredeti ártatlanságát, és énekükkel újra megszelídítik a földet. Akik jóvátesznek mindent, mert lám, a végső stációnál a vén koldus vak szeme világitani kezd.

Nem az én dolgom az ítélet, mást cselekszem, talán többet, talán kevesebbet, vallomást mondok. Továbbadom, amit Szabó Vladimir képeitől kaptam. És boldog lennék, ha dadogásomból meghallanák azt, amit életműve ajándékoz nekem: öreg szívem hevesebb dobogását.

